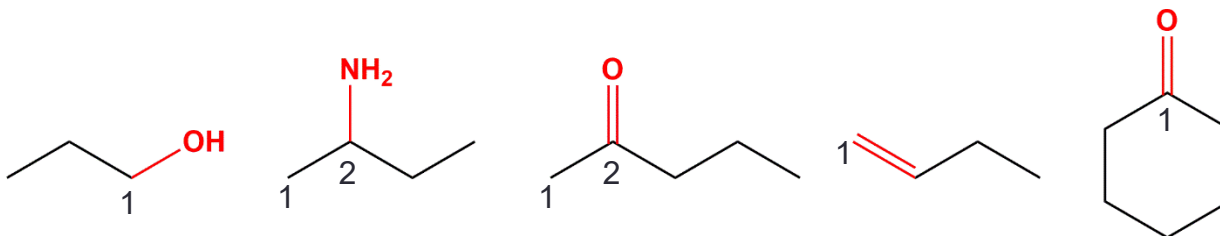

NOMENKLATURA ORGANSKIH SPOJEVA

- Neka uvriježena (trivijalna) imena – aceton, mravlja kiselina, octena kiselina, anilin, fenol, itd.
- S povećanjem broja organskih spojeva, bilo je potrebno definirati skup jednoznačnih pravila (nomenklaturu) za imenovanje spojeva.
- Skup jednoznačnih pravila za oblikovanje naziva spojeva usklađen je u okviru Međunarodnog saveza za čistu i primijenjenu kemiju, **IUPAC-a** (engl. *International Union of Pure and Applied Chemistry*).

IUPAC-ova pravila

- Ime odgovarajućeg spoja čine tri dijela: ugljikovodični kostur (lanac ili prsten), funkcijske skupine i položaj funkcijskih skupina.

- Nazivi funkcijskih skupina dodaju se imenu ugljikovodičnog kostura kao sufiksi ili prefiksi.

Imenovanje alkana

1. pravilo – glavni lanac (definira osnovno ime spoja)

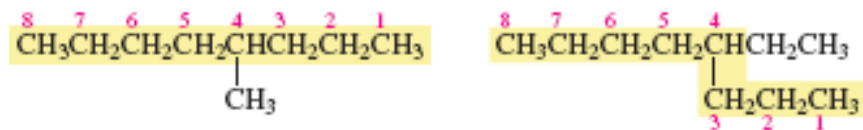
- Pronaći najdulji lanac ugljikovih atoma i upotrijebiti ime toga lanca kao osnovno ime spoja (korijen naziva + nastavak **-an**).

Korijeni naziva i odgovarajući nazivi alkana

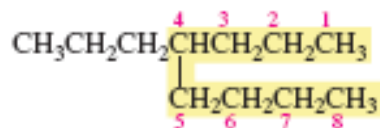
Broj atoma ugljika u najduljem lancu	Korijen naziva	Kondenzirana strukturna formula	Naziv
1	met-	CH_4	metan
2	et-	CH_3CH_3	etan
3	prop-	$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_3$	propan
4	but-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_2\text{CH}_3$	butan
5	pent-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_3\text{CH}_3$	pentan
6	heks-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_4\text{CH}_3$	heksan
7	hept-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_5\text{CH}_3$	heptan
8	okt-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_6\text{CH}_3$	oktan
9	non-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_7\text{CH}_3$	nonan
10	dek-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_8\text{CH}_3$	dekan
11	undek-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_9\text{CH}_3$	undekan
12	dodek-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{10}\text{CH}_3$	dodekan
13	tridek-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{11}\text{CH}_3$	tridekan
14	tetradek-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{12}\text{CH}_3$	tetradekan
15	pentadek-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{13}\text{CH}_3$	pentadekan
16	heksadek-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{14}\text{CH}_3$	heksadekan
17	heptadek-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{15}\text{CH}_3$	heptadekan
18	oktadek-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{16}\text{CH}_3$	oktadekan
19	nonadek-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{17}\text{CH}_3$	nonadekan
20	ikos-	$\text{CH}_3(\text{CH}_2)_{18}\text{CH}_3$	ikosan

NOMENKLATURA ORGANSKIH SPOJEVA

- Ravni (linearni) lanac nije uvijek najdulji lanac!

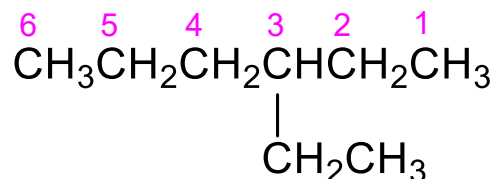
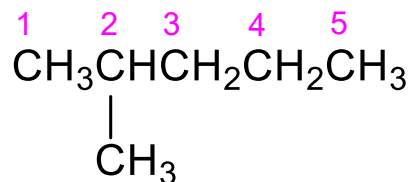
tri različita alkana s najduljim lancem od osam atoma ugljika

- *Supstituenti* su skupine vezane za glavni lanac. Ako postoje dva najdulja lanca jednake duljine, glavnim se smatra onaj s većim brojem supstituenata.

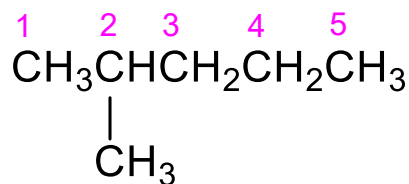
2. pravilo – numeriranje glavnog lanca (pripisivanje položaja supstituenata)

- Glavni lanac se numerira tako da brojevi pripisani supstituiranim atomima ugljika budu što je moguće manji (s numeriranjem se počinje od onoga kraja lanca kojemu je bliži supstituent).

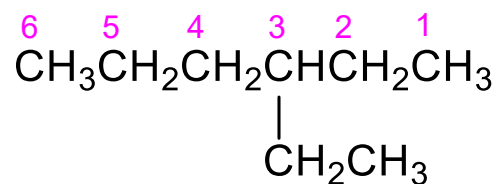

3. pravilo – imenovanje alkilnih skupina

- Ugljikovodični supstituenti (alkilne skupine) imenuju se zamjenom sufiksa *-an* odgovarajućeg alkana nastavkom *-il*, a njihov položaj se označava brojem ugljikovih atoma glavnog lanca za koji su vezane.

2-metilpentan

3-etilheksan

- Ukoliko su bočni ogranci dodatno supstituirani (razgranati alkilni supstituenti), numeriranje počinje od atoma ugljika bočnog ogranka koji je pripojen na glavni lanac. Naziv bočnog ogranka navodi se u zagradi, a ispred zagrade se stavlja broj pripojenja na glavni lanac.
- Dozvoljeno je i korištenje uvriježenih (trivijalnih) naziva razgranatih alkilnih skupina.